

Глуховеря В. А.,
кандидат юридичних наук, докторант
Запорізького національного університету

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ПРАВООХОРОННІЙ СФЕРІ

A MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE IS IN THE CONDITIONS OF REALIZATION OF PUBLIC POLICY IN LAW-ENFORCEMENT SPHERE

У статті розкриваються питання державної політики в правоохоронній сфері, висвітлюється роль МВС України в її реалізації. Зазначається, що основним суб'єктом реалізації державної політики в правоохоронній сфері є МВС України.

Ключові слова: політика, державна політика, правоохоронна сфера, правоохоронні органи, МВС України, реформування.

В статье раскрываются вопросы государственной политики в правоохранительной сфере, освещается роль МВД Украины в ее реализации. Отмечается, что основным субъектом реализации государственной политики в правоохранительной сфере является МВД Украины.

Ключевые слова: политика, государственная политика, правоохранительная сфера, правоохранительные органы, МВД Украины, реформирование.

In the article the questions of public policy open up in a law-enforcement sphere and a role is illuminated Ministry of internal affairs of Ukraine in her realization. Marked, that the basic subject of realization of public policy in a law-enforcement sphere is Ministry of internal affairs of Ukraine.

Key words: politics, public policy, law-enforcement sphere, law enforcement authorities, Ministry of internal affairs of Ukraine, reformation.

З'ясування сутності державної політики в правоохоронній сфері хоча і не є абсолютно новим процесом, однак у світлі проведення реформ правоохоронного сектору набуває своєї актуальності. Державна політика в правоохоронній сфері торкається не тільки МВС України, але й всієї системи правоохоронних органів.

Питаннями діяльності правоохоронних органів, правоохоронної функції держави займалися такі провідні вчені, як В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, І.В. Бондаренко, Ю.П. Битяк, В.М. Дубінчак, І.Б. Коліушко, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, В.В. Копейчиков, А.Т. Комзюк, М.В. Лошицький, Р.С. Мельник, Т.П. Мінка, Р.В. Миронюк, А.М. Колодій, Л.Р. Наливайко, О.В. Негодченко, В.І. Олефір, В.Я. Тацій, В.К. Шкарупа та інші.

У той самий час питання сутності державної політики в правоохоронній сфері, ролі МВС України в цих процесах залишаються актуальними та потребують подальшого наукового супроводження.

Розглядаючи поняття державної політики з реформування правоохоронної системи, потрібно визначити поняття державної політики. Дане поняття походить від давньогрецького «politike», що означає «державну діяльність». Отже, політику держави, перш за все, розглядають як регулювання відносин у відповідних галузях суспільного розвитку.

І.М. Іллінський зазначає, що політика – це нерозривна єдність політичних відносин та політичної ідеології, яка є необхідною умовою для нормальної життєдіяльності суспільства та його розвитку, що забезпечується спадкоємністю поколінь. Політична ідеологія – це не сукупність застиглих

ідей і поглядів, уявлень про використання влади щодо управління процесом, а сам діючий процес щодо функціонування, розвитку, впровадження цих ідей у свідомість мас, у даному випадку – молоді [1, с. 81].

У сучасній політології політику визначають як галузь цілеспрямованих відносин між соціальними групами з приводу використання інститутів публічної влади для реалізації їх суспільно значущих запитів і потреб [2].

У цьому контексті слушною видається думка О.М. Бандурки, який стверджує, що політика прямо або побічно пов'язана з організацією і функціонуванням державної влади, із засобами і методами діяльності держави. Звідси впливає важливий висновок про те, що поняття «політика» і «політика держави» співвідносяться в категоріях «загальне» і «особливе», оскільки політика держави – це і є політика стосовно конкретно-історичних умов життя й організації суспільства [3, с. 31]. І.І. Гаврада визначає державну політику як відносно стабільну, організовану та цілеспрямовану діяльність органів державної влади стосовно певного питання чи комплексу питань, яку вони здійснюють безпосередньо чи опосередковано, яка впливає на життя суспільства [4].

Англійський політолог Д. Кілпатрік визначає державну політику як напрям дій, регуляторних заходів, законів, бюджетних пріоритетів стосовно певної теми, що здійснюється державним органом чи його представниками [5].

На погляд В.Д. Попова, державна політика – комплекс політичних, правових, економічних, соціально-культурних й організаційних заходів держави,

спрямований на забезпечення конституційного права громадян [6].

В.Ф. Халіпов констатує, що державна політика – це лінія, курс, визначення цілей, завдань і сама діяльність, спрямована на їх дослідження, яка здійснюється державою та її центральними органами й органами на місцях, у країні й закордоном [7].

Л. Пал визначає державну політику як «..напряму дію або утримання від неї, обрані державними органами для розв'язання певної чи сукупності взаємно пов'язаних проблем» [8, с. 22; 9, с. 103].

Із терміном «державна політика» тісно пов'язане поняття «джерело державної політики». Аналіз поглядів російських вчених дозволяє виділити чотири концептуальні підходи до розуміння джерел державної політики: легістський, політико-правовий, економіко-політичний та суспільно-політичний.

У рамках легістського підходу під джерелом державної політики пропонується розуміти нормативно-правову форму її вираження. Основну суть даної концепції втілює лаконічний вислів М.Ф. Зам'ятіна: «Джерелом державної політики є нормативно-правовий акт, причому не будь-який, а лише той, що: а) відображає певні політичні аспекти; б) має належний рівень юридичної сили» [10, с. 67]. Розвиваючи цю думку, деякі автори обмежують коло джерел державної політики Конституцією, законами, підзаконними нормативними актами Президента, Уряду, керівництва центральних органів державної влади [11, с. 17].

З точки зору прибічників політико-правового підходу, джерелами державної політики слугують не тільки правові, але й політичні акти (декларації, заяви, звернення, виступи, послання тощо) [12, с. 114, 115]. Що цікаво, визнанням цієї стрижневої ідеї одностайність її «симпатиків» зазвичай вичерпується. В усьому іншому вони демонструють неабиякий плюралізм думок і поглядів. Так, одна частина вчених відносить до джерел державної політики програмні документи політичних партій і кандидатів на виборні посади, безвідносно до того, чи репрезентовані вони в органах державної влади [13, с. 17]. Інші доводять, що політика, як квінтесенція державної волі, може формуватись тільки суб'єктами, інтегрованими в систему державного управління [14, с. 4]. Дехто вважає альтернативними джерелами галузевої політики «показові» судові процеси та засоби масової інформації [15, с. 46], а хтось – політичні лозунги [16, с. 50].

Економіко-політична концепція джерел державної політики ґрунтується на засадах марксистської теорії економічного детермінізму. Згідно з останньою саме виробничі (читай – економічні) відносини являють собою «... реальний базис, на якому зведена юридична й політична надбудова суспільства [17, с. 536]» та «... основу соціального буття, втілювану в конкретних політико-правових формах і течіях суспільної думки [18, с. 429, 430]». Філософське уявлення про економічну детермінованість усіх сфер суспільного життя (зокрема, політичної, правової, духовної, культурної) суттєво відбилосся

на світогляді тих правників, котрі вважають економіку: «... найважливішим джерелом політики, позаяк остання не має власної основи ... і черпає свою силу з економічних протиріч та інтересів» [19, с. 43; 20, с. 119].

Узагальнюючи наведені вище погляди науковців, зазначимо, що під поняттям «джерела державної політики», в тому числі щодо реформування правоохоронних органів, будемо розуміти систему правових та політичних документів, які визначають зміст та сутність політики держави. До цих документів слід віднести Основний Закон держави – Конституцію України, міжнародні договори України, Закони України, постанови Верховної Ради України, правові акти Президента України, Уряду, центральних органів виконавчої влади.

Крім того, джерелами державної політики також можуть вважатися такі документи, як заяви, звернення, декларації, виступи, послання тощо, в яких відображені політичні наміри, зобов'язання вищих органів державної влади, політичних лідерів.

Процес Європейської інтеграції України ставить високі вимоги до державних та правових інститутів. Першоосновою для розбудови демократичної, соціальної, правової держави є реформа правоохоронних органів, спрямована на захист й дотримання прав і свобод громадян. Саме тому одним із перших кроків розбудови держави після подій Євромайдану стало реформування правоохоронних органів.

В основу реформування правоохоронних органів покладено такі засади, як демілітаризація, децентралізація, політична нейтральність та захист від політичних впливів. До ключових принципів, на яких має ґрунтуватись діяльність правоохоронних органів, слід віднести: законність; дотримання прав і свобод людини та громадянина; посилення профілактичних функцій у протидії злочинності; взаємодію з державними органами, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями; принцип відкритості та доброчесності в діяльності правоохоронних органів та інші.

Запровадження цих засад покликано змінити репресивну модель правоохоронних органів у демократичну модель, направлену на служіння та захист прав, свобод і законних інтересів громадян, забезпечення публічної безпеки і порядку, надання послуг у правоохоронній сфері.

Такий напрямок реформування знайшов підтримку в суспільстві. Як показують результати соціологічного дослідження, більше половини населення довіряє вже реформованій патрульній поліції. І якщо провести аналогічні реформи в інших структурних підрозділах МВС, а також інших правоохоронних органах, можна очікувати загальний успіх у реформуванні всієї правоохоронної системи.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що Національна поліція є ключовим правоохоронним органом, але для досягнення належного стану правопорядку в країні потрібно реформувати всі структурні підрозділи МВС України, такі як Державна прикордонна служба України, Державна служба з надзвичайних ситуацій, Національна гвар-

дія України, Державна міграційна служба України, а також інші правоохоронні органи України, такі як Служба безпеки України, Державної фіскальна служба України, Державна кримінально-виконавча служба України, прокуратура та інші. При цьому для комплексного вирішення завдань із реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку, забезпечення безпеки громадян, протидії злочинності, охорони кордонів, забезпечення фіскальної діяльності вважаємо за необхідне виділити такі напрями реформування правоохоронних органів:

1) формування єдиної політики реформування та довготривалої стратегії діяльності та розвитку правоохоронних органів. Це потрібно для того, щоб існувала стабільність у функціонуванні правоохоронних органів за умови ефективної їх діяльності. Адже будь-яке реформування того чи іншого органу призводить до «ступору» у виконанні покладених на нього обов'язків. А реформування відбувається

з періодичністю зміни влади. Як показує практика, нова влада починає вносити зміни в діяльність правоохоронних органів, але ці зміни не завжди підвищують якість їх діяльності;

2) правове забезпечення діяльності правоохоронних органів – вдосконалення чинних та прийняття нових нормативно-правових актів, що регламентуватимуть діяльність правоохоронних органів. Зокрема, необхідно розробити та прийняти такі Закони України: «Про органи внутрішніх справ», «Про статус слідчого», «Про захист прав та законних інтересів потерпілих від злочину», «Про приватну детективну та охоронну діяльність»; внести зміни до таких Законів України: «Про судоустрій»; «Про статус суддів»; «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки України», «Про Державну прикордонну службу», Кримінально-процесуального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та інші.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ильинский И.М. ВЛКСМ в политической системе советского общества / И.М. Ильинский. – М. : Молодая гвардия, 1981. – 239 с.
2. Лисенко В.І. Адміністративно-правове регулювання співпраці із закордонними українцями : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / В.І. Лисенко. – К., 2014. – 224 с.
3. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України / О.М. Бандурка. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. – 394 с.
4. Гаврада І.І. Цензура як прояв недемократичності державної політики України у сфері засобів масової інформації / І.І. Гаврада // Політичний менеджмент : наук. журн. ; голов. ред. Ю.Ж. Шайгородський. – 2006. – № 5. – С. 95–106.
5. Kilpatrick, Dean, «Definitions of Public Policy and Law».
6. Информационная политика / под общ. ред. В.Д. Попова. – М. : Изд-во РАГС, 2003. – С. 38.
7. Халипов В.Ф. Власть. Политика. Государственная служба : словарь / В.Ф. Халипов, Е.В. Халипова. – М. : Луч, 1996. – 450 с.
8. Кучеренко О. Державна політика: аналіз сучасних політологічних концепцій / О. Кучеренко // Актуальні проблеми реформування державного управління в Україні : матеріали наук.-практ. конф. – К. : Вид-во УАДУ, 1997. – С. 279–281.
9. Сокуренок В.В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В.В. Сокуренок. – К., 2016. – 573 с.
10. Замятин Н.Ф. Отраслевая политика государства / Н.Ф. Замятин. – Казань. : Альфа-пресс, 1992. – 226 с.
11. Арутюнова С.П. Основы государственной политики здравоохранения / С.П. Арутюнова // Вопросы реформирования государственной системы здравоохранения : Сборник научных трудов. – Махачкала : Изд-во ДГМА, 1994. – С. 14–23.
12. Сулакшин С.С. Государственная политика, её источники и основания – вещи вполне конкретные / С.С. Сулакшин // Проблемы современного государственного управления в России : материалы постоянно действующего научного семинара ; под. ред. В.И. Якунина. – М. : Научный эксперт, 2007. – Вып. № 5(10). – С. 114–116.
13. Погорелко М.Ю. Нормативно-политические и нормативно-правовые источники и основания государственных политик / М.Ю. Погорелко // Проблемы современного государственного управления в России: Материалы постоянно действующего научного семинара ; под. ред. В.И. Якунина. – М. : Научный эксперт, 2008. – Вып. № 3(17). – С. 16–46.
14. Якунин В.И. Политико-правовые источники и основания формирования и реализации государственных политик в России / В.И. Якунин // Труды Центра проблемного анализа и государственно-управленческого проектирования. – М. : Научный эксперт, 2006. – Вып. № 7. – С. 1–33.
15. Третьяков А.В. Источники уголовно-правовой политики / А.В. Третьяков // Криминологический журнал Байкальского государственного университета экономики и права. – 2008. – № 1. – С. 44–46.
16. Проблемы современного государственного управления в России : Материалы постоянно действующего научного семинара / под. ред. В.И. Якунина. – М. : Научный эксперт, 2008. – Вып. № 3(17). – 112 с.
17. Маркс К. Критике политической экономии / К. Маркс, Ф. Энгельс // Избранные произведения : в 3-х томах. – М. : Политиздат, 1986. – Т. 1. – 635 с.
18. Ленин В.И. Полное собрание сочинений: в 55 томах / В.И. Ленин. – М. : Издательство политической литературы, 1971. – Том 1. – 663 с.
19. Нигматулин Н. О. Взаимодействии экономики и политики / Н. Нигматулин // Наука. Политика. Предпринимательство. – 2001. – № 1-2(7-8). – С. 37–45.
20. Гуржій Т.О. Державна політика безпеки дорожнього руху : теоретико-правові та організаційні засади дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Т.О. Гуржій. – Д., 2011. – 553 с.